

ПРОТИДІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОМУ ПІРАТСТВУ В УКРАЇНІ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЧИ СПОСІБ ВПЛИВУ НА ДЕРЖАВНУ ПОЛІТИКУ ТА МЕХАНІЗМ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ?

Вадим Харченко,
завідувач кафедри кримінально-правових
дисциплін факультету права та масових комунікацій
ХУВС, доктор юридичних наук, доцент

У статті розглядаються питання застосування щодо України різноманітних обмежень у зовнішньоекономічній діяльності, пов'язаних з порушенням прав на об'єкти інтелектуальної власності. Аналізуються гносеологічні аспекти поширення в Україні інтелектуального піратства, державної політики протидії зазначеним посяганням, а також визначаються напрями та шляхи побудови в нашій країні інноваційного суспільства. Обґрунтовується, що здійснення різноманітного впливу на ІТ-сферу в Україні з боку як урядів деяких країн, так і неурядових об'єднань компаній-виробників інтелектуального контенту не зумовлене рівнем порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності в нашій державі, а залежить від конкретної політичної ситуації та має на меті зовнішній вплив на державну політику України. Водночас, такий вплив порушує і права на захист від недобросовісної конкуренції та призводить до суттєвого ускладнення (аж до знищення) виробництва ділового та розважального програмного забезпечення в Україні, а також спричиняє експлуатацію вітчизняних фахівців виключно в напрямі офшорного програмування (ІТ-аутсорсинг).

Ключові слова: детермінанти злочинів у сфері інтелектуальної власності, Міжнародний альянс інтелектуальної власності, ПРА, «Special 301» List, ІТ-аутсорсинг

Сучасні культури та матеріальне виробництво неможливі без використання результатів творчої діяльності людини, законодавчого врегулювання прав інтелектуальної власності та належного забезпечення охорони прав на такі нематеріальні об'єкти від їх порушення. Визначаючи вагомість результатів інтелектуальної діяльності, філософ К. Поппер пропонував уявити, що вся економічна система (зокрема промисловість та соціальні організації) знищена, але технічні та наукові знання збереглися неушкодженими. У такому випадку людству знадобилося б не так багато часу для відновлення індустрії (хоча і не у повному обсязі та з деякими втратами). Та якщо уявити, що всі знання людства зникли, а матеріальні речі збереглися, то це рівно-

значно розселенню дикого племені у високоіндустріальній, але покинутій його мешканцями країні. Зазначене, на його думку, напевно, призвело би до повного зникнення будь-якого відлуння цивілізації [1, 17].

Якщо здійснити ретроспективний аналіз інтелектуального розвитку нашої держави, то в 1990 р. Україна була однією з найбільш високотехнологічних країн, а за кількістю наукових інститутів і установ перевершувала всі країни світу (оскільки Україна є самостійним членом ООН, щодо України неї окрема статистика). Не зважаючи на суттєве відставання за рівнем життя, якістю життя, яке визначають освіта, медична допомога, наявність житла, доступність роботи тощо, Україна посідала 10 місце в світі, випереджаючи навіть США [2].

Безумовно, що чинна за часів СРСР система правового врегулювання творчої діяльності (прав авторів та винахідників) мала кардинальну відмінність від поширених у всьому світі підходів, але, по-перше, поступово наближалось за своїм змістом до світових стандартів регулювання зазначених відносин [3], а, по-друге, загалом позитивно виконувала свою функцію, що засвідчує кількість творів, авторських свідоцтв, патентів і свідоцтв на раціоналізаторські пропозиції, що видавалися в Україні в ті часи.

Наведене цілком визначало і сферу високих технологій. Обчислювальний центр Академії наук Української Радянської Соціалістичної Республіки (далі — УРСР), перетворений у 1962 р. на Інститут кібернетики (нині — Інститут кібернетики імені В. М. Глушкова НАН України), мав своїм завданням розвиток обчислювальної техніки й кібернетики та їх застосування в усіх галузях господарства, науки й оборони. Саме в цій науковій установі у 1950 р. (за часів її перебування у складі Інституту електротехніки АН УРСР) під керівництвом академіка С. Лебедева було створено першу у континентальній Європі малу електронну обчислювальну (лічильну) машину.

Безумовно, що в перші роки незалежності України економічний спад і політична нестабільність не кращим чином уплинули як на науковий потенціал нашої країни, так і на розвиток загальної теорії обчислювальних машин, перспективних засобів обчислювальної техніки, штучного інтелекту й інформатики. Так, якщо за радянських часів в Інституті кібернетики працювало декілька тисяч висококваліфікованих фахівців, то на початку незалежності їх кількість скоротилася до 200, а сьогодні — понад 300 наукових співробітників, середній вік яких наближається до середньої тривалості життя в Україні [4]. Державне фінансування наукових досліджень і на початку доби незалеж-

ності, і сьогодні, дуже м'яко кажучи, залишає бажати кращого.

Негативну роль у розвитку зазначеного напрямку творчих досліджень наприкінці минулого століття відіграла доступність майже за безцінь іноземних програмних продуктів (переважно вироблених у США чи країнах Західної Європи). Безумовно, дуже гарно сидіти вдома та використовувати (споживати) найкращі програмні продукти американських або європейських володільців прав інтелектуальної власності, особливо в умовах, коли особи, котрим належать особисті немайнові та (чи) майнові права щодо цих об'єктів, занадто не виявляють своєї стурбованості стосовно зазначених порушень. Крім цього, хто буде в Україні продовжувати здійснювати інтелектуальну діяльність, витратити власні або державні кошти на створення відповідних програмних продуктів, фільмів, музики й інших творів, якщо найкращі світові примірники таких творів доступні цілком безкоштовно та вільно для будь-якого громадянина чи юридичної особи (зокрема й органів державної влади та місцевого самоврядування)?

Тож до початку ХХІ століття в Україні майже ніхто не переймався порушенням прав на об'єкти інтелектуальної власності, а тим поодиноким дослідникам цієї проблематики поєснювали, що зазначене питання не є на часі, а більш актуальною та злободенною є політика держави у сфері боротьби за економічну самостійність України, протидії організованій злочинності, вбивствам на замовлення, торгівлі людьми тощо. Водночас, саме наприкінці ХХ століття (аж до початку ХХІ) на теренах України втілювався в життя один з найбільш поширених маркетингових ходів. Перші майже 10 років з моменту проголошення незалежності Україною іноземні володільці прав на об'єкти інтелектуальної власності (здебільшого американських компаній-виробників програмного

ПОГЛЯД НАУКОВЦЯ

забезпечення, фільмів, телепередач, музики, книг і журналів) начебто не звертали жодної уваги на піратство своїх продуктів. Така політика знайшла «підтримку» та «розуміння» і з боку населення України, позаяк «залізна завіса» часів СРСР була зруйнована, іноземці (особливо громадяни США) стали найкращими друзями, яких ми допустили до колишніх радянських секретів, знищили озброєння, відмовилися від ядерного статусу нашої держави, а вони будуть долучати нас (громадян України) до світової культури й інших світових надбань, яких ми були вимушено позбавлені за часів СРСР (зокрема й до надсучасних досягнень у сфері інтелектуальної діяльності).

Важливу роль роль у поширенні в Україні інтелектуального піратства відіграв також характер об'єктів права інтелектуальної власності як нематеріальних об'єктів, тобто таких, що не витрачаються, не псуються та не мають амортизаційних витрат. Перегляд фільму, прослуховування музики чи використання комп'ютерної програми не призводять до прямих втрат володільців виключних майнових прав інтелектуальної власності, а отже і не спричиняють їм шкоди. Не можна нехтувати й особливостями пострадянського менталітету населення України. Відоме з часів СРСР ставлення до будь-яких цінностей як до таких, що належать кожній особі («все навколо державне, все навколо моє»), та сприйняття всіх довколишніх як певного «товариства» (навіщо хтось буде витрачатися, якщо я можу поділитися з ним тим, що в мене є цілком безкоштовно) призвели до швидкого звикання до «халявного» використання результатів чужої інтелектуальної діяльності не тільки населення України, а й використання піратського контенту в усіх сферах життя суспільства (господарській, науковій і освітянській діяльності, функціонування органів місцевого самоврядування й орга-

нів влади і навіть у сфері забезпечення національної безпеки України).

Та у 2001 р. ситуація кардинально змінилася. Міжнародний альянс інтелектуальної власності (*International Intellectual Property Alliance (IIPA)*) вніс Україну до «Спеціального закону 301» (далі — «Special 301» List) і наша країна відразу ж потрапила до Priority Watch List, а у 2002 році отримала статус «Priority Foreign Country» — стала єдиною країною світу № 1 з інтелектуального піратства. Україна, що на той час вже остаточно зруйнувала інтелектуальні напрацювання часів СРСР, але не зробила жодного кроку на шляху інноваційного розвитку своєї економічної, культурної, соціальної та наукової сфери, опинилась у залежності від IIPA та «Special 301» List.

Для розуміння складності ситуації, що утворилася на той час в Україні та продовжує загрожувати нашій державі й на сьогодні, необхідно визначитися с функціями IIPA та наслідками ранжування країн у «Special 301» List цієї організації. IIPA заснований у 1984 р. для представництва галузей, пов'язаних з авторським правом, в уряді США. Він об'єднує 7 торгових асоціацій, які, своєю чергою, об'єднують близько 2000 американських компаній-виробників ділового та розважального програмного забезпечення, фільмів, телепередач, музики, книг і журналів. На основі інформації, яка отримується від таких компаній, що провадять моніторинг порушень прав інтелектуальної власності американських «інтелектуальних» корпорацій у зарубіжних країнах, відповідно до розділу № 301 Закону про торгівлю США, направляють пропозиції Президентові США про застосування санкцій проти країн-порушників. Не зважаючи на те, що IIPA є неурядовою організацією, але беручи до уваги видатний внесок в економіку США американських компаній-членів цього альянсу (близько 6 % усього ВВП США, що у грошовому еквіва-

ленті значно перевищує річний ВВП України), її рекомендації уряду США, зазвичай, виконуються негайно.

У 2001–2005 рр. наслідком внесення нашої країни до «Special 301» List стало застосування американською стороною жорстких економічних санкцій. Вказані санкції істотно обмежили доступ на ринок США провідних товарів українського експорту (металургійної та хімічної продукції, виробів легкої промисловості та аграрного сектору). Без урахування підвищення вартості страхування кредитних ризиків і зниження привабливості держави для іноземних інвесторів, втрати України від зазначених санкцій становили близько 500 млн дол. США [5]. Варто зазначити, що насамперед ці втрати понесли одні з найбагатших представників українського бізнесу, які особисто входять до вищого законодавчого органу нашої держави, або інтереси яких активно лобюються у вказаному органі.

У 2006 р. вказаний «пріоритетний» статус з України було знято і вона була переміщена навіть не у Priority Watch List, а в простий список спостереження — Watch List, поряд з цілком «пристойними» за рівнем інтелектуального піратства країни. Офіційно зазначалося, що такі зміни зумовлені «значним покращенням» протидії інтелектуальному піратству в Україні та «значним зниженням» рівня порушення прав інтелектуальної власності. Але фактично показники рівня таких порушень у вказаний період змінилися тільки на 7 % та перебували майже в межах статистичної похибки. Тож варто цілковито підтримати думку, що такі зміни у «пріоритетному» статусі України не були наслідком будь-яких об'єктивних змін на краще у забезпеченні охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності американських компаній, а повністю залежали від політичних мотивів та були обумовлені політичною ситуацією в нашій державі у 2004–2005 рр.

Необхідно констатувати, що т. зв. «помаранчева влада» будь-яких висновків з вищенаведеної ситуації не зробила. Але 16.10.2012 р. був прийнятий Закон України «Про державну підтримку індустрії програмної продукції», спрямований на формування в нашій державі сприятливих умов розвитку індустрії програмної продукції, утворення високопродуктивних робочих місць, залучення інвестицій, збільшення обсягів випуску високотехнологічної продукції, стимулювання наукомісткого експорту й імпортозаміщення, реалізацію науково-технічного потенціалу України.

Наслідком такої державної політики вже у першому півріччі 2013 р. стало суттєве зростання кількості суб'єктів господарювання, що визначали видом своєї діяльності сферу інформаційних технологій (було зареєстровано майже 5400 нових суб'єктів). Тільки комп'ютерне програмування здійснювали 226 знов утворених юридичних осіб та 3652 фізичні особи-підприємці [6]. При цьому 40 % ІТ-фахівців здійснювали свою діяльність у місті Києві, 19 % — у Харкові, 16 % — у Львові, 7 % — у Дніпропетровську та 4 % — в Одесі [7]. Протягом трьох кварталів 2013 р. обсяги капітальних інвестицій за видами економічної діяльності «Комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг» становили 450,7 млн грн. [8]. За результатами 2013 р. в Україні було реалізовано інформаційних послуг та послуг з комп'ютерного програмування на загальну суму 1 млрд 618,8 млн грн.

За той самий період до Державного реєстру унікальних наукових об'єктів, що становлять суспільне надбання та утворюють матеріально-технічну базу вітчизняної науки, було внесено 10 наукових установ, а загальна кількість збільшилася до 127 таких об'єктів [9]. Варто зазначити, що свого часу Державний реєстр наукових установ був запроваджений з метою

збереження унікальних наукових об'єктів, які не піддаються відтворенню, а їх втрата чи руйнування мали б украй негативні наслідки для розвитку науки та суспільства в нашій державі.

У першому кварталі 2014 р. обсяг реалізованих послуг у цій сфері збільшився на 17,5 % та становив 11,4 млрд грн [10]. Україною було укладено низку двохсторонніх угод з іншими державами, спрямованих на встановлення та розвиток взаємовигідних наукових і технічних контактів [11]. Співпраця в межах зазначених угод передбачала виконання спільних науково-дослідних і технічних проектів, обмін вченими, організацію спільних конференцій, симпозіумів, обмін науковою та технічною інформацією тощо. За оцінками Світового банку, до 2015 р. Україна могла посідати 6-те місце у світі за обсягами ІТ-експорту, який вбачався одним з ключових джерел надходження коштів до бюджету України [12].

Не склалося. У 2013 р. Україна знову опинилася у «Special 301» List та набула статусу «пріоритетної іноземної країни» на тій підставі, що в нашій державі «суттєво погіршилася» ситуація з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, високий рівень піратства в мережі Інтернет та використання неліцензійного програмного забезпечення як урядовими, так і приватними установами, що завдає американським компаніям-виробникам значної шкоди. За оцінками представників компанії Microsoft, збитки тільки цієї компанії від використання в Україні піратського програмного забезпечення становлять 200 млн дол. США [13]. У категорії «пріоритетних зарубіжних країн» Україна виявилася першою і єдиною країною за останні 7 років. Навіть такі країни, як Алжир, Аргентина, Чилі, Китай, Індія, Індонезія, Пакистан, Росія та Венесуела у звіті ПРА були віднесені до країн з підвищеним рівнем спостереження та включені до Priority Watch List [14].

Інформація Державної служби інтелектуальної власності України, що тільки протягом чотирьох місяців 2013 р. (з 1 січня до 1 травня) відкрито 316 кримінальних проваджень за фактами вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з недотриманням прав інтелектуальної власності, з яких: 104 кримінальні провадження за фактами порушення авторського та суміжних прав, 131 — за фактами незаконного обігу дисків для лазерних систем зчитування, 75 — за фактами незаконного використання знаків для товарів і послуг та 6 — за фактами порушення прав на об'єкти промислової власності; у 22 кримінальних провадженнях досудове розслідування завершено, а у 19 з них складено та направлено до суду обвинувальний акт; виявлено 85 адміністративних правопорушень, пов'язаних з недотриманням прав інтелектуальної власності та незаконним розповсюдженням компакт-дисків; у правопорушників вилучено понад 30 000 примірників аудіовізуальної продукції на загальну суму понад 880 000 грн і фальсифікованої продукції з незаконним використанням товарних знаків на загальну суму близько 1,4 млн грн; припинено діяльність 5 підпільних цехів з виробництва фальсифікованої продукції з незаконним використанням знаків для товарів і послуг [15], жодним чином не вплинула на рішення уряду США щодо застосування економічних санкцій.

Зміна політичної, економічної та соціальної ситуації в Україні на межі 2013–2014 рр. і запровадження вищевказаних обмежень з боку світової спільноти, що тим або іншим чином були пов'язані з дотриманням прав на об'єкти інтелектуальної власності, далеко не кращим чином вплинули й на динаміку розвитку ІТ-індустрії в нашій країні. Так, компанія «4A Games», український розробник комп'ютерних ігор «Metro 2033» та «Metro: Last Light», прийняла рішення про перене-

сення свого головного офісу на Мальту. Вказане рішення було вмотивовано тим, що перенесення головного офісу на територію держави-члена ЄС дозволить компанії краще конкурувати на міжнародних ринках та залучити до роботи у «4A Games» як українських програмістів, так і фахівців з Мальти та інших країн. Крім цього зазначалося, що Мальта пропонує багато кращі стимули для ведення бізнесу, пов'язаного з комп'ютерним програмуванням [16]. На головній сторінці порталу Dou.ua, найбільшій інтернет-спільноті програмістів в Україні, 19.01.2014 р. з'явилося повідомлення: «Існування dou.ua в рамках українського правового поля не представляється можливим. Хочете — забирайте». На сторінці також вказувалися логін і пароль для доступу до сервера, на якому був розміщений портал [17].

Уже у квітні 2014 р., коли за оцінками International Data Corporation (IDC), внаслідок втрати Криму, війни на Донбасі, банківської кризи, жорстких вимог МВФ та особливо, різкого падіння гривні сумарний ІТ-бюджет ключового бізнесу впав в Україні на 40 %, а за рівнем споживання програмного забезпечення та ІТ-послуг наша держава опинилася далеко в аутсайдерах і посіла місце на одному рівні з Пакистаном і Нігерією, офіс торгового представництва США вирішив виключити Україну зі «Special 301» List, не присвоювати їй будь-якого статусу та не вживати додаткових заходів [18]. При цьому представники ІПРА наголосили на тому, що «...претензії щодо непрозорості збору авторських відрахувань в Україні, використання неліцензійного програмного забезпечення державними органами, а також масштабів поширеності піратства в країні і далі лишаються актуальними» [19]. Водночас політичні мотиви прийняття такого рішення урядом США навіть не приховуються [20].

На нашу думку, загальнозрозумілим також є та обставина, що суттєве озлидніння населення України неминуче призводить та буде призводити в подальшому до значного збільшення кількості порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності, адже виключні майнові права на такі об'єкти зазвичай належать іноземним особам або транснаціональним корпораціям, і на їхню вартість не впливають ті процеси, що відбуваються в економіці нашої держави. Зазначене, безумовно, вплине і на ставленні населення України до фактів порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності.

У 2012 р. компанією Research & Branding Group було проведено дослідження громадської думки щодо ставлення українців до боротьби з інтернет-піратством. За результатами особистого інтерв'ю 2079 респондентів у 24 областях України та АР Криму було встановлено: 2/3 українців (61 %) визнали, що вони абсолютно не готові до купівлі ліцензійного контенту (програмного забезпечення, музики, фільмів, електронних книжок тощо), як про готовність купувати виключно ліцензійний продукт висловилися тільки 9 % опитаних. Із твердженням, що боротьба з інтелектуальним піратством — це не більше ніж лобіювання інтересів великих компаній, українці радше погодилися, ніж не погодилися (41 % та 8 % відповідно). Також українці радше погодилися, ніж не погодилися, що занадто високі для більшості пересічних громадян України ціни на ліцензований контент обмежують їхній доступ до передових знань, а відповідно — віддаляють Україну від високорозвинених країн. Водночас думки українців щодо закриття сайтів, через які поширюється неліцензійний контент, або обмеження доступу до таких ресурсів поділилися майже порівну. За умов, що наша країна прагне стати частиною цивілізованого світу, такі кроки підтримували 21 % респондентів. Не по-

годжувалися із запровадженням наведеної практики 25 % опитаних [21]. Отож, керівництво ІПА, як й інших схожих об'єднань (International Data Corporation (IDC), Business Software Alliance (BSA) та ін.), через зубожіння населення нашої держави не може не розуміти неминучого зростання на теренах України як фактів порушення прав інтелектуальної власності, так і суттєвого збільшення збитків іноземних виробників програмного забезпечення, фільмів, телепередач, музики, книг і журналів, але водночас достатньо спокійно реагує на процеси, що сьогодні відбуваються в Україні з дотриманням прав на такі об'єкти.

Україна є величезним ринком збуту інтелектуальної продукції та жоден бізнесмен з власної волі не відмовиться від такого ринку, залишивши його «на відкуп» інтелектуальному піратству. Та, практично всі найбільші ІТ-концерни у світі залежать від реалізації своєї продукції в державному секторі, особливо у військовій сфері. Саме тому уряд США як один з найбільших споживачів програмного контенту (ІТ-послуг та програмного забезпечення), має можливість безапеляційно диктувати свої умови бізнесу залежно від поточної державної політики та зовнішньополітичних інтересів. Саме підтвердженням такого впливу Державного департаменту США на компанії-виробників інтелектуального продукту і є виключення України зі «Special 301» List. Водночас якщо в уряді США виникне потреба розширити санкції в ІТ-сфері щодо України, немає жодних сумнівів, що наша країна буде цілком позбавлена більшості західних програмних продуктів, технологій і систем, як це сьогодні відбувається з Російською Федерацією [22].

Майже одночасно з падінням в Україні ІТ-сфери американський уряд разом із посольством України в США запустили сайт з рекламою української ІТ-індустрії — SupportUkraine.us — та

вийшли з ініціативою щодо організації ІТ-аутсорсингу, що надає можливість американським і європейським компаніям вести бізнес дистанційно за допомогою мережі Інтернет [23]. Начебто гарна справа, що спрямована на підтримку вітчизняних ІТ-фахівців у дуже складний час для нашої країни. Та за незрозумілим для багатьох пересічних громадян терміном «ІТ-аутсорсинг» мається на увазі програмування на замовлення для закордонного клієнта, тобто, т. зв., офшорне програмування. На відміну від авторського програмування, коли виключні майнові права інтелектуальної власності залишаються в Україні та слугують подальшому розвитку як цієї важливої галузі, так і економіки нашої держави в цілому, офшорне програмування здійснюється українськими фахівцями в інтересах іноземного замовника та іншої країни, тобто не ставить на меті розвиток нашої держави та її економіки [24].

Зацікавленість іноземних замовників у використанні саме українських фахівців-програмістів цілком обґрунтована через високий рівень їхньої підготовки та здатність до розв'язання найбільш складних завдань у сфері програмного забезпечення. Так, для розвитку своїх корпоративних карт Єврокомісія обрала саме рішення українського розробника В. Агафонкіна. Створена ним бібліотека Leaflet буде використовуватися для он-лайн карт у відділах Communication та Eurostat, а також для візуалізації даних на дочірніх сайтах [25].

Потрібно також підкреслити, що такі фахівці здобули відповідну освіту та професійні навички часто коштом нашої держави, при тому що відповідні податки замовник сплачує за місцем своєї реєстрації (за межами України), заробітна плата українським фахівцям сплачується перерахуванням відповідних коштів на їхній банківський рахунок без сплати будь-яких податків до бюджету України (у такому собі електронному «конвер-

ті»), а ІТ-фахівці залишаються на території України та користуються відповідними пільгами чи привілеями (наприклад, пільгами з оплати ЖКП або виплатою допомоги з безробіття), мають право на пенсію за віком, що забезпечується коштами Пенсійного фонду України, тощо. Тож прибутки або вигоду від діяльності таких офшорних фахівців переважно отримує замовник офшорного програмування та країна, що організувала ІТ-аутсорсинг, а Україна бере на себе витрати з підготовки та утримання відповідного фахівця.

Крім цього, за умов досягнення високого рівня підготовки та професійних навичок, такі висококваліфіковані спеціалісти зазвичай виїжджають за межі нашої країни назавжди, що призводить до «втрати мізків». Враховуючи, що тільки в ЄС кількість ІТ-вакансій зростає щороку на 100 000 і у цій сфері до 2015 р. в ЄС може утворитися 900 000 вакансій, на які не вистачить відповідної кількості кандидатів через гостру нестачу кваліфікованих спеціалістів з інформаційних технологій [26], перспективи авторського програмування й інноваційного напрямку розвитку економіки України здаються дуже примарними.

Необхідно брати до уваги й негативні наслідки санкцій або інших обмежень, які можуть застосовуватися замовниками офшорного програмування до певної категорії фахівців або осіб, які здійснюють таке програмування на певних територіях. Так, у зв'язку з окупацією Криму, компанія Apple заблокувала аккаунти розробників, які використовували developer apple. У листі, що був надісланий кримським розробникам, які співпрацювали з Apple, вказується про розірвання користувальної угоди. Таке рішення було прийнято Apple у зв'язку із санкціями ЄС від 18.12.2014 р. та США від 19.12.2014 р. [27].

Незрозумілість ситуації, що склалася, зростає ще більше через політи-

ку керівництва країни у цій сфері. На сайті Адміністрації Президента 05.05.2014 р. було розміщено Указ за підписом О. Турчинова про посилення інформаційної безпеки та створення національної захищеної операційної системи та антивірусу. Відповідальними за цей напрям роботи визначені Національний інститут стратегічних досліджень та Служба безпеки України, які наприкінці літа минулого року повинні були надати відповідний проект на розгляд Ради національної безпеки і оборони України [28]. Минув майже рік, але про жодні реальні кроки у відповідному напрямі забезпечення національної безпеки України нічого не відомо.

Викладене дає підстави констатувати, що моніторингова діяльність та протидія порушенням виключних майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності компаній-виробників США та країн ЄС в інших державах не є справжньою метою неурядових об'єднань володільців прав на такі об'єкти. Водночас, економічні санкції та обмеження, що запроваджуються урядами відповідних високорозвинених країн за поданням таких неурядових об'єднань, не мають нічого спільного з рівнем дотримання чи порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Принаймні щодо України, застосування наведених обмежень і санкцій за порушення виключних майнових прав інтелектуальної власності компаній-виробників програмного забезпечення, фільмів, телепередач, музики, книг і журналів здійснюється з метою впливу на зовнішню чи внутрішню політику держави. Метою вказаних дій також слід визнати й намагання високорозвинених країн з добре відпрацьованою індустрією створення й обігу інтелектуального контенту позбутися можливої конкуренції в цій сфері.

Можна стверджувати, що сучасна державна політика України пере-

шкоджає інноваційному вектору розвитку нашої країни, офшорне програмування (ІТ-аутсорсинг) не вирішує жодної з проблем, що стоять зараз на часі, а відповідна галузь повинна терміново бути переорієнтована на авторське програмування та створення інших інтелектуальних продуктів, які дозволять зайняти нашій державі достатньо авторитетне місце на світовому ринку об'єктів права інтелектуальної власності.

Створення національного авторського програмного забезпечення й інших національних об'єктів права інтелектуальної власності для України є необхідною умовою здобуття нашою державою реальної, а не проголошеної незалежності. Тільки такий

інноваційний напрям розвитку економіки України на сьогодні може забезпечити сталий і єдино ймовірний напрям виходу з глобальної економічної кризи, в якій перебуває наша держава. Зазначене актуалізує і реальний стан промисловості в Україні, що наразі вже фактично зруйнована, а також неспроможність аграрного сектору без належної державної підтримки виконувати провідну роль в економічному розвитку нашої держави. А такої підтримки на сьогодні немає і найближчим часом розраховувати на неї не доводиться. ♦

Список використаних джерел

1. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги / Поппер Карл. — Т. II. Спалах пророцтва : Гегель, Маркс та послідовники / пер. з англ. О. Буценко. — К. : Основи, 1994. — 494 с.
2. Накануне обретеня независимости Украина была одной из самых высокотехнологичных стран — эксперт [Електронний ресурс] // ГолосUA. — Режим доступа : http://ru.golos.ua/ekonomika/13_08_23_nakanune_obreteniya_nezavisimosti_ukraina_buila_odnoy_iz_samyih_vyisokotehn.
3. Закон СРСР «Основи цивільного законодавства Союзу РСР і республік» від 31.05.1991 р. № 2211-І // Відомості Верховної Ради СРСР. — 1991. — № 26. — Ст. 733.
4. Бернатович А. Украина опять «Пират № 1»? [Електронний ресурс] / А. Бернатович // IT Expert. — Режим доступа : <http://itexpert.org.ua/rubrikator/item/22739-ukraina-opyat-pirat-%E2%84%961.html>.
5. У Януковича хочуть уникнути санкцій США за боротьбу з «піратством» [Електронний ресурс] // Економічна правда. — Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/news/2013/07/13/385412>.
6. В Украине начали активно регистрировать IT-бизнес — Укргосреестр [Електронний ресурс] // Газета Нова Година. — Режим доступу : <http://ng.pl.ua/2013/06/30/v-ukrayne-nachaly-aktyvno-rehistryrovat-it-biznes-ukrghosr>.
7. Україна — четверта в світі за кількістю ІТ-фахівців [Електронний ресурс] // UNIAN.NET. — Режим доступу : <http://www.unian.ua/society/768725-ukrajina-chetverta-v-sviti-za-kilkisty-ut-fahivtsiv.html>.
8. У комп'ютерне програмування та українські ІТ інвестували 450 млн грн [Електронний ресурс] // FINANCE.UA. — Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/news/~/319387>.
9. Семиноженко В. В Україні налічується 127 унікальних наукових об'єктів [Електронний ресурс] / В. В. Семиноженко // Вища освіта. — Режим до-

- стуну : <http://vnz.org.ua/novyny/nauka/5401-vsetynozhenko-v-ukrayini-nalichuetsja-127-unikalnyh-naukovyh-obektiv>.
- 10.Объем IT-услуг в Украине по результатам I квартала текущего года превысил 3 млрд грн [Электронный ресурс] // Телеграф. — Режим доступа : <http://telegraf.com.ua/ukraina/obshhestvo/1244037-obem-it-uslug-v-ukraine-prevyisil-3-mlrd-grn.html>.
 - 11.Украина и Казахстан подписали программу ИТ-сотрудничества на 5 лет [Электронный ресурс] // ProIT. — Режим доступа : <http://proit.com.ua/news/telecom/2013/04/05/102910.html>
 - 12.В Украине реализовали IT-услуг на 1,6 млрд грн [Электронный ресурс] // Финансовый портал Минфин. — Режим доступа : <http://minfin.com.ua/2014/03/21/1964659/>
 - 13.Microsoft обвинила власть Украины в 200-миллионном ущербе [Электронный ресурс] // УНИАН. — Режим доступа : <http://www.unian.net/science/885530-microsoft-obvinila-vlast-ukrainyi-v-200-mil-uscherbe.html>.
 - 14.В США признали Украину «пиратом номер один» [Электронный ресурс] // Глагол-инфо. — Режим доступа : <http://glagol-info.com/news/6794-v-ssha-priznali-ukrainu-piratom-номер-odin>.
 - 15.У відносинах з Україною США приділяють особливу увагу питанням захисту прав ІВ [Електронний ресурс] // Державна служба інтелектуальної власності України. — Режим доступу : http://sips.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=2212&fp=621.
 - 16.Украинский разработчик компьютерных игр переезжает на Мальту [Электронный ресурс] // Информационное Агентство «ЛІГАБізнесІнформ». — Режим доступа : <http://biz.liga.net/all/it/novosti/2747137-ukrain-skiy-razrobotchik-kompyuternykh-igr-pereezhaet-na-maltu.htm>
 - 17.В Україні закрався найбільший портал програмістів [Електронний ресурс] // Lviv24.at.ua. — Режим доступу : http://lviv24.at.ua/news/v_ukrajini_zakrivsja_najbilshij_portal_programistiv/2014-01-19-1046.
 - 18.Рядом с Нигерией и Пакистаном. Аналитики оценили упадок украинских IT [Электронный ресурс] // Інформаційний Кур'єр. — Режим доступа : <http://infocourier.com.ua/?p=49534>
 - 19.США выключили Украину зі списку запеклих «піратів» [Електронний ресурс] // NEWSru.ua. — Режим доступу : http://txt.newsru.ua/arch/ukraine/05may2014/otchet_301.html
 20. США більше не вважають Україну головним піратом у світі [Електронний ресурс] // Lviv24.at.ua. — Режим доступу : http://lviv24.at.ua/news/ssha_bilshе_ne_vvazhajut_ukrajini_golovnim_piratom_u_sviti/2014-05-05-6294.
 - 21.Проект «Отношение украинцев к борьбе с интернет-пиратством» : прес-релиз [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://rb.com.ua/upload/medialibrary/PRLPO2012.pdf>.
 - 22.IT-война вместо холодной: как это повлияет на Россию [Электронный ресурс] // Internetua. — Режим доступа : <http://internetua.com/IT-voina-vmesto-holodnoi-kak-eto-povliyaet-na-rossiua>.
 - 23.Уряд США запустив проект працевлаштування фахівців української IT-індустрії [Електронний ресурс] // ПіК. — Режим доступу : <http://www.pic.com.ua/uryad-ssha-zapustyv-proekt-pratsevlashtuvannya-fahivtsiv-ukrajinskoji-it-industriji.html>.
 - 24.Скрипник О. Усі українські IT-компанії розуміють, що аутсорсинг — це не панацея [Електронний ресурс] / О. Скрипник // Тиждень.ua. — Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Society/130705>.
 - 25.Еврокомиссия выбрала решение украинского разработчика для своих онлайн-карт [Электронный ресурс] // Likely.club. — Режим доступа : <http://likely.club/%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BA>.

26. ЕС грозит кадровый коллапс в сфере IT [Электронный ресурс] // FINANCE.UA. — Режим доступа : <http://news.finance.ua/news/-/305585>.
27. Apple расторгла соглашение с программистами Крыма [Электронный ресурс] // Voozl.com. — Режим доступа : <http://voozl.com/material/apple-rastorgla-soglasheniya-s-kryima>.
28. Власти Украины намерены создать национальную операционную систему и антивирус [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://vesti-ukr.com/nauka-i-tehnologii/50531-vlasti-ukrainy-namereny-sozdat-nacionalnuju-operacionnuju-sistemu-i-antivirus>.

Надійшла до редакції 16.04.2015 р.

Харченко В. Противодействие интеллектуальному пиратству в Украине: обеспечение охраны прав интеллектуальной собственности или способ воздействия на государственную политику и механизм недобросовестной конкуренции. В статье рассматриваются вопросы применения в отношении Украины разного рода ограничений во внешнеэкономической деятельности, связанных с нарушением прав на объекты интеллектуальной собственности. Анализируются гносеологические аспекты распространения в Украине интеллектуального пиратства, государственной политики противодействия указанным посягательствам, а также определяются направления и конкретные шаги построения в нашей стране инновационного общества. Обосновывается, что осуществление разнообразного воздействия на IT-сферу в Украине со стороны как правительств отдельных государств, так и неправительственных объединений компаний-производителей интеллектуального контента не обусловлено уровнем нарушения прав на объекты интеллектуальной собственности в нашей стране, а зависит от конкретной политической ситуации и имеет целью внешнее влияние на государственную политику Украины. В то же время такие действия нарушают и права на защиту от недобросовестной конкуренции, существенно усложняют (вплоть до уничтожения) производство делового и развлекательного программного обеспечения в Украине, а также обуславливают эксплуатацию отечественных специалистов исключительно в направлении оффшорного программирования (IT-аутсорсинг).

Ключевые слова: детерминанты преступлений в сфере интеллектуальной собственности; Международный альянс интеллектуальной собственности (ИПА); «Special 301» List; IT-аутсорсинг

Kharchenko V. Counteraction intellectual piracy is in Ukraine: providing of guard of intellectual ownership rights or affecting method public policy and mechanism of unfair competition. In the article the questions of becoming and development of institute of guard of rights are examined on the results of creative activity and mean of individualization in Ukraine from the moment of finding of independence and to the present tense. Specified on social, political and other factors which stipulated the high enough indexes of intellectual piracy in sew on to the country to the not border of XX–XXI centuries. The tasks of non-state associations of companies-producers of business and entertaining software are analysed, films, telecasts, music, books and magazines, and also mechanism of their influence on the public policy of governments of the most developed countries of the world. The mechanism of influence of International alliance of intellectual property is specified (International Intellectual Property Alliance (ИПА) on the for-

eign policy of the USA and subsequent economic approvals, which are used the indicated country to the states, to gettings status of «Priority Foreign Country».

Grounds and occasions of application in regard to Ukraine of different sort of limitations are analysed in foreign economic activity, rights related to violation on the objects of intellectual property, and also including of Ukraine in «Special 301» List. The gnosiological aspects of distribution are analysed in Ukraine of intellectual piracy, public policy of counteraction the indicated encroachments, and also directions and concrete steps of construction are determined in sew on to the country of innovative society.

Examining a level and system of preparation in Ukraine of specialists in IT-sphere, the high level of domestic programmers, and also their competitiveness, is established at the market of the computer programming and creation of software products both in the countries of Western Europe and in the USA. Efforts are analysed on forming in sew on to the country of favourable terms of development of industry of programmatic products, creations of highly productive workplaces, bringing in of investments, increase of volumes of output of hi-tech products, stimulation of science linkage export and substituting for the import of software products, realization of scientifically-technical potential of Ukraine.

Grounded, that realization of various influence on IT-сфєpy in Ukraine outside both governments of the separate states and ungovernmental associations of companies-producers of intellectual content, not contingently the level of violation of rights on the objects of intellectual property in our to the country, but depends on a concrete political situation and external influence has for an object on the public policy of Ukraine. At the same time such actions violate and rights of defence from an unfair competition, substantially complicate (up to elimination) the production of business and entertaining software in Ukraine, and also conditioning exploitation of domestic specialists exceptionally in the direction of the off-shore programming (IT-outsourcing).

Keywords: determinants of crimes in the field of intellectual property, International Intellectual Property Alliance (IIPA), «Special 301» List, IT-outsourcing